

Rosens navn

'Hvad er et navn? Det vi kalder en rose ville dufte lige sødt, hvad det end kaldes' skriver Shakespeare i en berømt passage i stykket Romeo og Julie. Det sproglige mesterskab hos den store engelske digter og dramatiker kan ikke bestrides. Og sandt er det nok, at Julie ville elske Romeo lige højt, om han hed Julius eller Sigurd.

At det afgørende er, hvad noget *er*, og ikke hvad det kaldes, kan imidlertid ikke generalises. Går vi til stoffer og afhængighed, gives der talrige eksempler på, at navnet betyder ganske meget for såvel vores forståelse, som for vores stillingtagen til og håndtering af det fænomen, som benævnes. Valg af ord er en kappestrid om, hvad vi skal tænke og føle, hvad man anser for korrekt og fejlagtigt, hvad der er opportunt og ufordelagtigt, og hvad der er moderne og passé. På vores felt skifter betegnelser fra tid til anden, fra system til system, fra sted til sted og fra person til person. Hvert skift fremmer visse associationer og betydninger, mens andre minimeres eller blokeres. Eksemplerne er legio.

Meget vand er løbet i åen, siden det var god latin at bruge ordene *'junkie'* eller *'narkoman'*. I mange år talte man udelukkende om *'stofmisbrugere'* – et udtryk, mange har problemer med, fordi det opleves som nedsettende, og fordi nuancerne i en terapeutisk kontekst forsvinder, hvis al brug af illegale stoffer gøres til ét fedt. Hvis al brug er misbrug, hvor er så moderat, uproblematisk eller rekreativ brug – brugsformer forskningen og erfaringen viser også findes? Frem sprang betegnelsen *'stofbruger'* eller bare *'bruger'*. Andre konkurrerende betegnelser er *'klient'*, *'patient'* og *'borger'*. En ny afhandling, som omtales i dette nummer af STOF, bruger betegnelsen: *'personer med afhængighedsforhold til illegale rusmidler'*. Hvert skift i betegnelse signalerer ændringer i tankesæt.

Noget lignende gælder for betegnelsen *'stof'*. Ret beset er vores krop bygget op af kemiske bestanddele. Signalstofferne i hjernen og de receptorer, som vi er udstyrede med, er også ren biokemi. Indtag og adfærd af enhver art har en kemisk befordret psykoaktiv effekt. Så stoffrihed er egentlig talt noget vrøvl: Ingen er stof-fri. Er man *'clean'* hvis man ryger, drikker kaffe, spiser chokolade, gambler, bjergbestiger eller tager lægeordineret medicin?... Moses kom ikke ned fra Sinaibjerget med en liste over forbudte stoffer hugget i sten. Selv om cannabis, opium og alkohol var velkendte dengang, angik de 10 bud udelukkende umoralsk adfærd. Listen over narkotiske stoffer er menneskeskabt – og dermed potentielt unøjagtig eller fejlagtig og principielt reviderbar. Historien viser, at stoffer på forbløffende vis skifter status fra vidundermidler og nydelsesmidler til truende giftstoffer – eller omvendt. Er alkohol et stof? Mange

muslimske lande har et forbud mod alkohol: For dem er alkohol et stof... Er khat et stof? I nogle lande ja - i andre nej. Nogle folkesundhedsfolk foreslår i disse år et forbud mod tobak, som hermed ville overgå fra i sin tid at være apotekerforhandlet medicin – og nu et højt beskattet og reguleret sundhedsskadeligt nydelsesmiddel - til måske fremover at blive en bekæmpelsesværdig folkefjende. De politisk farmakologiske diskussioner er ingenlunde ovre.

For 14 år siden da debatten om, hvorvidt man skulle ordinere heroin i Danmark, begyndte, skete det under overskrifter som *'fri narko'*, *'statsnarko'* og *'gratis heroin'*. Få tænker medicin i forbindelse med ordet *'heroin'*, der hos mange udelukkende fremmaner billeder af menneskelig elendighed, slavebundne skæbner og kriminalitet. I Folketinget spurgte en politiker, om heroinen skulle købes hos *'dødens købmænd'* - *'pusherne'* i Istedgade? At stoffet i sin tid blev produceret og markedsført som hostemedicin i hele verden af det velkendte firma Bayer, at heroin vedvarende i flere lande har figureret i farmakopéen, og at den farmaceutiske industri nutildags er leveringsdygtig i legale forsyninger, var ikke viden, som belastede den gode ordfører. Nu hvor Danmark - efter inspiration fra diverse udenlandske heroinforsøg - står på trapperne til at indføre heroin som substitutions- og behandlingspræparat, er man begyndt at foretrække den kemiske betegnelse: *'diacetylmorfin'* eller det kortere *'diamorfin'*. Tilfældigt og ligegyldigt navneskift? Næppe!

Inden for behandling er det ikke uvæsentligt, om man taler om *'at få et tilbagefald'* eller *'at tage et tilbagefald'*. Talemåderne indikerer, om det er manden eller stofferne, der styrer. Er man passivt offer eller handlende subjekt? Et svært og vigtigt spørgsmål! Ligegyldigt er det ej heller, om lidelsen opfattes som en sygdom eller et valg med omkostninger. Er der tale om en kronisk lidelse, som man skal i behandling for – vedvarende eller om og om igen? Er man for evigt *'in recovery'*, eller kan man være *'recovered'*? Er det en forbigående, problematisk relation, man over tid - selv eller med hjælp - kan få styr på?

Meningerne brydes, og forskellige opfattelser accentueres i valg af betegnelser. Kampen om ordene finder blandt andet sted i STOF's spalter nummer for nummer.

Hvad er et navn? Selv når man ikke er sig det bevidst, vil valget af udtryk gøre en forskel. Det samme bliver noget andet. Hvilke benævnelser, der er de rette, og hvilke begreber, som er mest frugtbare og brugbare, kan sammenlignes med en opdagelsesrejse, som pågår, til vi er enige og ikke kan blive klogere.

M.J.